

P. Szentmártoni Kálmán.

Belső emberi család sarja. Az egyházas életet örökségképpen hozta magával. Ez meg is látszott egész életén, mert nemcsak az egyház szolgálatába állott, mint tanár, hanem ezenkívül hű munkása volt unitárius egyházának és vallásának. Családjában a történetírás hagyomány. Csak nemrégén közölt nagyatyja történelmi jegyzeteiből a kolozsvári unitárius kollégium önképzőkörének alapítására vonatkozó új adatokat. Talán ez az örökölt hajlam irányította, amikor az érettségi vizsga letétele után történelem-földrajz szakos tanár lett. Tanulmányai befejeztével egyháza szolgálatába állott. Innen kezdve 38 éven át széleskörű és nagyarányú munkát végzett mint *tanár*, mint *tró* és mint *közéleti* férfiú.

Mint *tanár* ama régi gárdából való, akik nem elégedtek meg az előírt órák kitartásával, hanem a gondos nevelő éberségével kísérték a tanítványaik minden lépését. Tárgyát a legújabb módszer szerint tanította s nem elégedett meg a történelmi események ismeretével, hanem azoknak erkölcsi, vallási és hazafiúi tanulságaival is gazdagította tanítványai lelki világát. Rövid kolozsvári h. tanári működése után a székelykeresztúri gimnáziumnál lett rendes tanár, ahol hűségét egyháza azzal jutalmazta, hogy igazgatóvá választotta. Igazgatósága az idegen megszállás egyik legsúlyosabb korszakára esik. A kákán is csomót kereső idegen hatóságokkal heves összeütközésbe jött, amiért méltatlan meghurcoltatásban részesült. Ennek az lett a következménye, hogy az egyházi főhatóság mint rendes tanárt a kolozsvári főgimnáziumhoz hívta meg, ahol azóta folytatta áldásos működését az 1943. tanév végéig, amikor teljes testi és lelki erőben nyugalomba vonult. Mint tanárt az a ritka kitüntetés érte, hogy a minisztérium az V. fizetési osztály 2-ik fokozatába léptette elő s innen bocsátotta nyugalomba.

Mint *fró* is kiváló és maradandó nevet biztosított magának nemcsak az egyházban, hanem azon kívül is. A különböző lapokban és folyóiratokban megjelent cikkei és tanulmányainak a címe hosszú sort tenne ki. De dolgozatai közül különösen kiemelkedik a János Zsigmond erdélyi unitárius fejedelem életrajza című kötete, melyet az Unitárius Irodalmi Társaság pályázatára írt s amellyel országos hírnévre tett szert. Jelenleg a „Keresztény Magvető” egyik szerkesztője, amelyet igen értékes cikkekkal gazdagított. Írásait az alapos tájékozottság és gondos utánjárás jellemzik. Az Unitárius Irodalmi Társaság az elsők között igyekezett tagjai sorába választani.

Bármilyen hű volt tanári munkája teljesítésében s bármilyen széleskörű irodalmi munkát végzett, mégis jutott ideje arra, hogy a *közélet* mindennapi munkájában is résztvegyen. Székelykeresztúri tanársága idején az ottani híres Jótékony Nőegyletnek évek hosszú során titkára volt, melynek munkaköre és áldásos hatása az ő irányítása mellett állandóan növekedett. Jelenleg az Unitárius Irodalmi Társaság buzgó főtitkára, melynek ügyeit önzetlenül és teljes hozzáértéssel intézi. Emellett több egyházi és társadalmi egyesület tevékeny tagja

P. Szentmártoni Kálmán nyugalomba vonulása nem a nyugalmat, hanem a még fokozottabb munkát jelenti. Mi további életére és munkásságára is Isten gazdag áldását kívánjuk!

Vári Albert.

A szombatosság vádja.

Kolozsvár város kiadásában megjelent „*Kolozsvár, egy magyar város ezer esztendeje*“ című műben a 24. lapon dr. *Makkai László* tudományos intézeti tanár tollából a következőket olvassuk :

„Dávidot nyugtalan lelke és a köréje gyült kalandorok fantasztikus hitelve az unitárius vallás 1571-ben törvényesített dogmáinak továbbfejlesztésére, Krisztus imádandóságának, a gyermekkeresztelés szükségességének, a feltámadásnak, a lélekelhalhatatlanságának, a hit által való megigazulásnak s az eredendő bűnnek tagadására és az ószövetségi zsidó valláshoz való közeledésre indították. Minden keresztény felekezet közös alapdogmáinak ez a merész elvetése nemcsak a katolikusokat, hanem a lutheránusokat és a kálvinistákat, sőt az unitáriusokat is felháborította s az ország nagy többsége közös arcvonalat alkotott Dávid és követői ellen. Így a szombatos vagy zsidózó szekta (ahogy a később kifejlődött felekezetet nevezték) a hivatalos üldöztetés miatt nyíltan nem szervezkedhetett, titokban azonban a múlt század végéig fennmaradt, míg hívei formá szerint is áttértek a zsidó vallásra s csak napjainkban lettek újra unitáriusokká.“

Ebben a sok mindenféle vádban tehát az van kimondva, hogy a szombatosságnak Dávid Ferenc volt a megalapítója, vagy legalább is elindítója. Ez ellen a vád ellen az Unitárius Egyháznak Főtanácsa egyhangú ünnepies tiltakozással felelt s azt gondoltuk, hogy ez a tudós, de az unitarizmus megítélésében elfogult író a források alaposabb tanulmányozására vezetni s ezután tanulmányaiban éppen a saját érdekében kerülni fogja az ilyen alaptalan, egy történelmi magyar egyházat s annak vértanú alapítóját a valóságnak meg nem felelő, hátrányos színben tüntetni fel. A református egyháznak erre semmi szüksége sincsen. Hiszen teljesen igaza van Pokoly József ref. történetírónak akkor, midőn ezt mondja, hogy János Zsigmond